

A Lukács Archívum felszámolása

Dokumentumok

I. Nemzetközi petíció a Lukács Archívum tervezett bezárása ellen, 2016. március 8.

A jelen petíció aláírói aggodalmukat fejezik ki az MTA döntése miatt, melynek értelmében megszüntetnék a budapesti Lukács Archívumot. Lukács György a XX. század egyik legjelentősebb filozófusa és a modernitás kiemelkedő szerzője, nem pusztán filozófia körökben, hanem a politikai gondolkodás, az irodalomtudomány, a szociológia és az etika terén is. Nemzetközileg elismert szerzőként Lukács a gazdag magyar kultúra történetének egyik csúcspontja, olyan művek szerzője, melyek az emberiség élő kincsének részét képezik.

A Lukács Archívum évtizedeken keresztül nem pusztán azt tette lehetővé, hogy az akadémiai és a szélesebb értelemben vett nem akadémiai közönségnek hozzáférése legyen a filozófus életének és munkásságának dokumentumaihoz, hanem történeti emlékhelyként is működött, mivel azon lakásban található, melyben a filozófus életének utolsó éveit élte: ez tehát a korunk egyik meghatározó egyéniségéről való megemlékezés tere.

A fentiek alapján felhívjuk az illetékes szerveket arra, hogy fontolják meg e döntésüket, melyről döbbenettel és szomorúsággal értesült a nemzetközi tudományos és művészi közösség.

Protest Against Closing Down the Lukács Archives

We, the undersigned, wish to express our deepest worries about the resolution of the Hungarian Academy of Sciences to close down the Lukács Archives in Budapest. György Lukács was one of the significant philosophers of the 20th century, an author of modernity outstanding not only in philosophy but also in the fields of political mindedness, theory of literature, sociology and ethics. An author of international renown, Lukács represented one of the intellectual peaks in Hungary's history of civilisation, his works constitute a part of the treasures of humankind. For decades, the Lukács Archives has facilitated academic and non-academic circles to have access to the documents related to the philosopher's life and professional achievements. As it is located in the philosopher's home of his late years, it has also served as a memorial place devoted to a decisive personality of our era.

Based on the above, we call on the authorities in charge to re-consider their decision, which took the international community of science and art by consternation and sorrow.

Wir protestieren gegen die Schließung des Lukács-Archivs!

Mit unserer Unterschrift bringen wir unsere tiefe Sorge in Bezug auf der Ungarischen Akademie der Wissenschaften zum Ausdruck, das Lukács-Archiv in Budapest zu schließen. Georg Lukács war einer der bedeutendsten Philosophen des 20sten Jahrhunderts, ein hervorragender Autor der Moderne. Sein Wirken betraf nicht nur die Philosophie, sondern auch das politische Denken, die Literaturwissenschaft, die Soziologie und die Ethik. Als ein international anerkannter Autor bedeutete das Wirken von Lukács einen Höhepunkt in der reichen ungarischen Kulturgeschichte. Seine Werke sind lebendige Zeugen der gesamten Philosophiegeschichte. Das Lukács-Archiv bot über die Jahrzehnte dem akademischen und nicht akademischen Publikum Zugang zu den Dokumenten des Lebens und Wirkens des Philosophen. Zudem ist es auch ein historischer Erinnerungsort, da es sich in der Wohnung befindet, in der der Philosoph seine letzten Jahre verbrachte. Das Archiv ist also die Erinnerungsstätte einer wichtigen Persönlichkeit unserer Zeit überhaupt. Die internationale Gemeinschaft der PhilosophInnen und KulturwissenschaftlerInnen ist bestürzt und traurig über diese Entscheidung. Wir fordern die zuständigen Behörden auf, ihre Entscheidung noch einmal zu überdenken.

Protesta per la chiusura dell'Archivio Lukács

I firmatari di questo appello esprimono la loro preoccupazione per la decisione presa dall'Accademia Ungherese delle Scienze di chiudere l'Archivio Lukács a Budapest. György Lukács è uno dei filosofi più importanti del XX secolo, intellettuale preminente negli ambiti della filosofia, del pensiero politico, della teoria e della critica letteraria, della sociologia e dell'etica, uno dei maggiori saggisti della Modernità. Figura internazionalmente riconosciuta, Lukács è uno dei punti più alti nella storia della ricca cultura ungherese, autore di una serie di opere che sono patrimonio vivo dell'umanità. L'Archivio Lukács non soltanto ha reso possibile, durante decenni, che un ampio pubblico accademico ed extra-accademico accedesse alla documentazione centrale sulla vita e l'opera del filosofo, ma inoltre ha funzionato come luogo storico, in quanto ospitato nella casa in cui il filosofo visse gli ultimi anni della sua vita; spazio di ricordo di una delle figure più affascinanti della nostra era. Per quanto detto vogliamo sollecitare, le autorità competenti, che rivedano questa decisione che è stata ricevuta con turbamento e tristezza dalla comunità scientifica e artistica internazionale. Avendo fiducia nella comprensione e sensibilità nelle autorità competenti, Le salutiamo con rispetto.

Les signataires de cet appel expriment leur profonde préoccupation devant la décision de l'Académie hongroise des Sciences de fermer les Archives Lukács de Budapest. György Lukács fut l'un des plus éminents philosophes du XXe siècle et un auteur majeur de la modernité, non seulement dans le domaine de la philosophie, mais aussi de la pensée politique, de la théorie et la critique littéraire, de la sociologie et de l'éthique. Figure de renommée internationale, Lukács représente l'un des sommets de la riche culture hongroise ; ses œuvres font partie du patrimoine vivant de l'humanité. Durant plusieurs décennies, les Archives Lukács ont permis à un large public académique et non-académique d'avoir accès aux documents de sa vie et de son œuvre. De plus, se situant dans l'appartement où le philosophe passa les dernières années de sa vie, les archives ont servi également d'espace de mémoire, dédié à l'une des personnalités décisives de notre temps. Aussi appelons-nous les autorités compétentes à reconsidérer leur décision qui a éveillé la tristesse et l'indignation de la communauté scientifique et culturelle internationale.

Protesto contra o fechamento do Arquivo Lukács

Os abaixo-assinados expressamos nossa preocupação ante a decisão de fechar o Arquivo Lukács. György Lukács é um dos filósofos mais importantes do século XX, intelectual de destaque nos âmbitos da filosofia política, da teoria e crítica literárias, da sociologia e da ética, além de um dos maiores ensaístas da contemporaneidade. Figura internacionalmente reconhecida, Lukács é um dos pontos mais elevados na história da rica cultura húngara, já que é o autor de uma série de obras que se integraram ao patrimônio vivo da humanidade. O Arquivo Lukács não apenas tornou possível, durante décadas, um amplo que um amplo público acadêmico e extra-acadêmico tivesse acesso à documentação central sobre a vida e a obra do filósofo, além do que funcionou como lugar histórico, espaço de recordação de uma das figuras mais fascinantes de nossa era. Por todo o dito, queríamos solicitar, às autoridades devidas, que revisem esta medida que foi recebida com preocupação e tristeza pela comunidade científica e artística internacional. Confiando em sua compreensão e sensatez, o saudamos respeitosamente.

*

II. Közlemény, 2016. március 12.

Az MTA tegnapi, furcsa módon előredátumozott közleménye (lásd alább) semmit nem old meg, a tiltakozás továbbra is indokolt, hiszen:

- a Lukács Archivum sajátossága és értéke éppen az, hogy *egyben tartotta* a könyveket (amelyekben Lukács kéziratok cédulajegyzetei is ott vannak), a kéziratokat, a kiterjedt levelezést, a tágabb filozófiai szakirodalmat, a muzeológiai értékű dolgozószobát

- mint emlékhelyet, a szakmai kiadót s nem utolsósorban a hazai és nemzetközi kutatók, diákok által kedvelt kutatóhelyet. Ennek szétszabdalása minden tudományos észszerűségnek ellentmond (Európában számos hasonló formátumú gondolkodódnak van emlékhelye és archívuma);
- a jelenlegi V. kerületi bérlemény eladásából remélt akadémiai bevétel mértéke semmi az MTA összkiadásaihoz képest, egyebekről nem is beszélve;
 - az MTA közleményében beígért digitalizáció részben már megvalósult (nem az MTA Könyvtárának anyagi támogatásával), részben távlati feladat, de az Archívum egyben-tartásától vagy szétdarabolásától teljesen független dolog;
 - a LAK fölszámolása mögött nem lehet nem észrevenni az „emlékezetpolitikai” sandaságot, amely nem a mai, hanem az előző MTA-elnök idejéből származik;
 - végül is teljesen hamis az MTA-közlemény preambuluma: „A Magyar Tudományos Akadémia fontosnak tartja, hogy a Lukács Archívum és Könyvtár fennmaradjon”, hiszen a döntés nyomán éppen hogy nem marad meg a LAK.

A petíciót kezdeményező Hermann Zsuzsa újabb bejegyzése (<http://www.peticiok.com/a/140076>) tehát teljesen meggyőző!

http://mta.hu/mta_hirei/a-magyar-tudomanyos-akademia-kozlemeny-a-lukacs-archivum-es-konyvtarrol-106162

Budapest, 2016. március 12.

Dr. Agárdi Péter
a Lukács György Alapítvány kuratóriumi elnöke

*

III. Az MTA Filozófiai Bizottságának körszavazásos állásfoglalása, 2016. március 19.

(Tervezet az MTA II. osztálya számára. A II. Osztály egyhangú határozatban foglalt állást ebben a szellemben, a határozat szövege azonban nem áll a rendelkezésre.)

2016. március 5-én számolt be a sajtó először arról, hogy döntés született a Lukács Archívummal kapcsolatban. Eszerint az archívum könyvtára a majdan felépülő humán tudásközpontba költözik, a kéziratokat pedig az MTA kéziratárába viszik. Ez a Lukács Archívum mint emlékhely fölszámolását jelenti. Március 8-án elindult egy nemzetközi petíció, amelyet eddig csaknem nyolcezeren írtak alá. A szakma akadémikusai közül többen levéllel, illetve nyílt levéllel fordultak az Akadémia elnökéhez, illetve elnökségéhez. Március 14-én az Akadémia

Kommunikációs Főosztálya (amely a titkárságok szintjén helyezkedik el) közleményt adott ki, amelyben lényegileg megerősítette a sajtóban kiszivárgott híreket: „A Magyar Tudományos Akadémia fontosnak tartja, hogy a Lukács Archívum és Könyvtár fennmaradjon ...”, de ennek fonákja megint csak az, hogy az archívum mint emlékhely megszüntetésre kerül.

A filozófiatörténet mértékadó szerzői szerint Lukács György a 20. század ama három nagy filozófusa közé tartozik, akik meghatározták az egész század filozófiai arculatát. Herbert Schnädelbach számos kiadást megért, először 1983-ban megjelent *Philosophie in Deutschland 1831-1933* című könyvében a 20. század filozófiai irányzatait három fontos műből eredezteti: Wittgenstein *Logikai-filozófiai értekezéséből*, Heidegger *Lét és időjéből*, valamint Lukács *Történelem és osztálytudatából*. Ugyanakkor azt is el kell ismerni, hogy Lukács életművében és személyes biográfiájában számos megvitató gondolat és eseménnyel találkozhatunk. Ezekről a kilencvenes évek eleje óta kiterjedt szakmai diskussziók folytak, amelyek konferenciákban, könyvekben és tanulmányokban öltöttek testet.

Különösen szerencsés helyzeti adottság (számos más nagy 20. századi filozófushoz képest), hogy Lukács archívuma egykori lakásában működik. Az elmúlt öt évben számos világhírű filozófus járt a Lukács archívumban: többek között Jürgen Habermas, Albrecht Wellmer, Manfred Frank és Axel Honneth. Mindegyiküknek nagy élmény volt a Lukács eredeti életkörülményeivel való találkozás.

Az archívum mint emlékhely megszüntetésének két oka lehet: egy szimbolikus-politikai és egy anyagi. A szimbolikus-politikai ok jól illeszkedne a múlt-átértelmezés általános stratégiájába. Az Akadémia ezzel már többször szembeszállt, így azt remélhetjük, hogy ez ezúttal sem kap szerepet. Marad tehát az anyagi ok: mivel a lakás nem volt Lukács tulajdonában, ezért ma is magas (és egyre emelkedő) bérleti díjat kell fizetni érte. Ebben a tekintetben azt kérjük az MTA vezetésétől, hogy keresse meg az anyagi terhelés kezelésének lehetőségeit (esetleg a bérleti díj csökkentésével vagy a lakás megvásárlásával, ha kell, vállalkozók bevonásával).

Az archívum mint emlékhely a magyar szellemtudományi élet, de az egész magyar tudományosság szempontjából is alapvető érték. A megszüntetése helyrehozhatatlan veszteség lenne.

Budapest, 2016. március 19.

*

Dr. Lovász László akadémikusnak, az MTA elnökének

Tisztelt Elnök Úr!

A Lukács Archívum, illetve a Lukács György akadémikus hagyatékának szétदारabolásáról szóló, még az Ön elnöki ciklusa előtt született, de a közelmúltban nyilvánosságra került döntés – véleményünk szerint – *méltatlan a nagy gondolkodó örökségéhez és a Magyar Tudományos Akadémiához. Aligha hihető, hogy a szétदारabolás, illetve a „racionálizálás” fő oka a pénzügyi feltételekben rejlene; ennek ellentmond a közelmúlt és napjaink állami támogatáspolitikájának, emlékhely- és kutatóintézet-alapításainak iránya és mértéke is.*

Azért fordulunk személyesen Önhöz, hogy kérjük hathatós közreműködését a nemzetközi szellemi életben is széleskörű tiltakozást kiváltott eredeti elképzelés alapvető korrekciójában.

Úgy gondoljuk, hogy a Lukács Archívum és általában Lukács György egyetemes jelentőségű szellemi örökségének megőrzése nemzeti ügy. A könyvtári, kéziratári, kutatóhelyi, emlékhelyi és kiadói funkciók lényegi egyben tartása nem mond ellent a modernizációs törekvéseknek, sőt ez utóbbiak hatékony megvalósításának előfeltétele. A Lukács György Alapítvány, valamint az Eszmélet Alapítvány hazai és nemzetközi kuratóriumainak nevében úgy gondoljuk, hogy a leghasznosabb az lenne, ha az MTA megvásárolná a Lukács-lakást az V. kerületi önkormányzattól, amelynek számos kedvező árfekvésű eladási lépéséről tudhatni a közelmúltból. Ha erre nem nyílna lehetőség, akkor a bérleti díj mérsékléséről lenne érdemes új tárgyalási fordulót kezdeményezni.

Amennyiben csak az anyagiak jelentenek gondot az MTA-nak, s a köztestület állami vagy más hazai támogatásra nem számíthatna, az Eszmélet folyóirat szerkesztőbizottsága, kuratóriuma, nemzetközi tanácsadó testülete (köztük Immanuel Wallerstein, Mészáros István, Samir Amin, Eric Bronner, Karl Polány-Lewitt és mások), valamint hazai támogatóink köre olyan nemzetközi alapítványokhoz fordulhatna, amelyek segítséget nyújthatnának ahhoz, hogy megakadályozzuk a Lukács Archívum bezárását.

Tisztelt Elnök Úr!

Ha javaslatunkat mérlegeli, és azt – végső esetben – reális megoldásnak találná, felajánljuk támogatásunkat a szervezőmunka beindításához.

Tisztelettel és üdvözléssel:

Dr. Krausz Tamás egyetemi tanár,
az Eszmélet Alapítvány kuratóriumának elnöke

A Lukács Archívum (a továbbiakban: LAK) sorsával, szétdarabolásával és gyakorlati fölszámolásával kapcsolatos hazai és nemzetközi tiltakozást is figyelembe véve 2016. március 25-én Krausz Tamás egyetemi tanárral levelet írtunk Lovász László akadémikusnak. (Mellékelve.) A levél nyomán az elnök úr beszélgetésre hívott meg mint a – LAK-tól és az MTA-tól teljesen független – Lukács György Alapítvány kuratóriumának elnökét.

Az elnök és munkatársa arról igyekeztek meggyőzni, hogy szó sincs szétdarabolásról, hogy az Akadémia szándéka – úgymond – a hagyaték méltó őrzése és ápolása, „csak” kedvezőbb infrastrukturális közegbe, korszerűbb kéziratári körülmények közé, digitalizálásra alkalmas helyre akarják szállítani a kéziratokat; a könyveket pedig az új, épülő Bölcsészettudományi Kutatóközpontba (a továbbiakban: BTK), az ezen belüli a Filozófiai Kutatóintézetbe. Részletesen tájékoztattam Lovász Lászlót, hogy a LAK legalább hat (itt nem részletezhető) különböző gyűjteménytípust őriz, s ezek közül a BTK csak az *ún. hagyatéki könyvtárat* tervezi befogadni, a tervrajzok szerint amúgy is roppant szűkös térbe. A jelenlegi tervek szerint nincs is több hely; az *ún. posztumusz szakkönyvtár* (amely Lukács műveinek 1971 utáni külföldi kiadásait és az életművével foglalkozó széleskörű *kritikai recepciót* is tartalmazza), továbbá a *Lukács-kéziratok és a levelezés* az MTA könyvtárába kerülne, a sajtódokumentáció stb. sorsa pedig tisztázatlan. Ezt a helyzetet jelezte az MTA március közepi közleménye: http://mta.hu/mta_hirei/a-magyar-tudomanyos-akademia-kozlemenye-a-lukacs-archivum-es-konyvtarrol-106162.

Szóba hoztam, hogy a LAK mint intézmény megszüntetésével kapcsolatos elhatározás jóval régebbi keletű Lovász László elnöki mandátumánál, s véleményem szerint alapvetően nem pénzkérdés, nem is tudományszervezési-modernizációs, hanem politikai indíttatású, amivel ő, személy szerint bizonyára nem azonosul. Kifejtettem továbbá a LAK Belgrád rakparti megőrzésével, illetve könyvtári, levéltári, kutatóhelyi, kiadói, emlékhelyi funkcióinak egyben tartásával kapcsolatos szakmai érveimet. Köztük azt, hogy a Lukács-életmű tudományos kutatása a kéziratok, a publikációk, a hazai és nemzetközi visszhang, a levelezés, valamint az utóélet dokumentumainak együttesében biztosítható hatékonyan és szakszerűen; hogy a digitalizálást és a fokozottabb állományvédelmet így is meg lehet valósítani, és hogy komplex nemzetközi kutatóhelyként a Belvárosban nagyon is kedvező helyen van. Az elnök úr ezek után, *most* azt a szándékát nyilvánította ki, hogy a két könyvtártípust, a kéziratárat, a nagy sajtódokumentációt, sőt – a Lukács-örökösökkel tárgyalván – lehetőleg a bútorokat is együtt kellene tartani, az egész kerüljön át az új épülettömbbe. Lovász László szerint

ez persze a BTK részlegei elhelyezésének újragondolását jelentené és MTA-n belüli konzultációkat igényel.

Magam az elnök úr által most megfogalmazottakat új és a korábbiánál kedvezőbb opcióként fogadtam, de bármiféle felhatalmazás híján természetesen nem mondhattam rá „igen”-t, ahogy maradtak további aggályaim is (ti. akkor miért is kell átköltöztetni a LAK-ot az új helyre?). Az elnök úrral való találkozás apropója végül is az az ajánlat volt, amelyet a Lukács Archívum mint archívum, könyvtár, kutatóhely stb. megőrzésének érdekében a Lukács-lakás fenntartásának finanszírozását illetően tettünk a levelünkben, tekintettel arra, hogy a LAK „átszervezésének” megokolásában az Akadémia sűrűn hivatkozott a lakás magas bérleti díjára. A lakás megvételének a Bp. V. kerületi önkormányzattól vagy további bérlésének, valamint a Krausz Tamással írott levelünkben felajánlott külföldi pénzügyi támogatások megszervezésének és igénybe vételének akkor van értelme, ha a LAK megőrzi többfunkciós profilját. Egy kiürített, legföljebb csak „meztelen” bútorokat bemutató emlékhely funkciótlan, méltatlan Lukács-hoz és az Akadémiához is.

Az elnök úr befejezésül a maga részéről megerősítette az egyben tartás és az együtt-költöztetés szándékát, de – kérdésemre – nem zárta ki az ingatlan megvételéről, a LAK mégis-ott-tartásáról való gondolkodást, a további egyeztetéseket sem.

Budapest, 2016. április 5.

Dr. Agárdi Péter professor emeritus,
a Lukács György Alapítvány kuratóriumának elnöke

*

VI. Krausz Tamás levele az MTA elnökének, 2016. április 13.

Lovász László akadémikus részére

Tisztelt Elnök Úr!

Értesülvén arról, hogy az MTA felszámolja a legjelentősebb magyar filozófus „emlékhelyét” a Duna-parton, mélyen elgondolkodtat ez a tény annak fényében, hogy a monarchista és szélsőségesen antiszemita Mindszenty bíboros 5,7 milliárd forintért kap a kormánytól emlékhelyet. Hogy miféle korban élünk, arról azt hiszem, elég világos fogalmakkal rendelkezem. Ám tévedtem, amikor azt tételeztem fel, hogy az Ön elnöksége alatt az Akadémián új szelek fújnak majd.

2016. április 13.

Üdvözlettel:

Krausz Tamás egyetemi tanár

*

Az MTA elnökének és vezetőtársainak április 20-i sajtótájékoztatója a Lukács Archívumról – némelyek reménykedő vagy naiv várakozása ellenére – nem hozott változást a hónapok óta nyilvánosságra került *főlszámolási* szándékhoz, illetve az erről megszületett döntéshez képest.

A sajtótájékoztatón jelen volt szakemberek beszámolója és a *Népszava* ma reggeli pontos cikkei (<http://nepszava.hu/cikk/1091815-koltozik-a-lukacs-archivum>) szerint továbbra is a Belgrád rakparti lakás akadémiái bérelésének megszüntetéséről és az egységes gyűjtemény földarabolásáról van szó. Ezt a tényt – véleményem szerint – ködösítéssel, kommunikációs trükkökkel, elhallgatással igyekezett leplezni az MTA elnöke. Eközben az Archívum még aktív munkatársainak főnökük szigorúan megtiltotta, hogy nyilatkozzanak a helyzetről. Ezért vagyok kénytelen néhány tárgyszerű reflexiót fűzni Lovász László elnök és vezető-, illetve munkatársai „érveléséhez”:

1. Álságos indok a tűz- és állagvédelmi, kézirat-megőrzési, rendszerezési és digitalizálási indokokra hivatkozni: ezek a Belgrád rakparti lakásban, kisebb részletekben is realizálhatók lennének. De csupán akkor, ha az MTA vezetése rászánná magát s nem mindenáron a nemzetközi hírvagy tudós nevét hordozó *nemzeti kulturális intézmény* – végső soron ideológiai, politikai szándékú – főlszámolása lenne a leplezett cél.

2. Az egyszerre elszállítani tervezett nagy tömegű (köztük megannyi nehezen kiolvasható) kézirat, levél, dokumentum (kb. 20.000 tétel, illetve ennek többszörösét kitevő oldalszám) digitalizálása hónapokat, sőt éveket vehet igénybe, s addig *ténylegesen kutathatatlan* lenne. Emellett a Lukács György életművéhez és kézírataihoz értő textológiai és filológiai segítők nélkül, a hagyatéki könyvtártól elszakítva aligha elegendő a szkennelés.

3. Az idén év végére átadni tervezett, épülő Bölcsészettudományi Kutatóközpontban és ennek Filozófiai Kutatóintézetében – az eddig ismert területelosztási tervek és a szakértők szerint – *nem lenne hely* a Lukács Archívumban őrzött egyes gyűjteményrészek (hagyatéki és szakmai könyvtár, levéltár, dokumentáció, esetleg a bútorok stb.) meglebegtetett utólagos (?) egyesítésére.

4. A kiürített lakás V. kerületi önkormányzattól való megvásárlásának, fenntartásának, emlékhelyként megőrzésének tulajdonjogi, finanszírozási, fenntartási, működtetési, személyi feltételei pár hónap alatt, a kiköltöztetésig gyakorlatilag nem teremthetők meg. Tudományos, muzeológiai és kegyeleti szempontból egyébként is kérdéses az „üres” emlékhely funkciója és értelme. Az MTA ez ügyben való közreműködői, segítői felajánlkozása egyenesen *cinikus*.

5. Méltatlan a MTA vezetőihez a nemzetközi és hazai tiltakozás, a legalább 10.000 aláíró (köztük tekintélyes külföldi tudósokét) összegyűjtő *petíciók durva lekezelése*. Az pedig a Magyar Tudományos Akadémia belső működését minősíti, hogy a döntést hozók semmibe vették az MTA illetékes II. Osztályának egyhangú állásfoglalását, a belső szakmai javaslatokat a Lukács Archívum megőrzéséről és egyben tartásáról. A főlszámolás *eleve* eldöntésével, közben a tárgyalási és újragondolási készség hangoztatásával teljesen formálissá degradálták a tudósok delegációinak kéréseit és javaslatait. Eközben hónapok óta üres ígéretekkel és állandókkal igyekeztek elterelni a figyelmet a lényegről, megtéveszteni a nyilvánosságot, csillapítani a hazai és nemzetközi felháborodást.

Szénási Sándornak a *168 Óra* friss számában megjelent írása még az április 20-a előtti helyzetet tükrözi, de előrejelzése sajnos igazolódtott.

Budapest, 2016. április 21.

Dr. Agárdi Péter

a Lukács György Alapítvány kuratóriumának elnöke

*

*VIII. Részlet Lovász László akadémiai közgyűlési beszédéből,
2016. május 2.*

Tisztelt Közgyűlés!

Két kényes, de e fórum előtt sem elhallgatható kérdést hagytam beszámolóim végére. Az első a Lukács Archívum, melyről sok alaptalan megnyilvánulással találkoztam a sajtóban és hozzám intézett levelekben. Magam, racionális gondolkodású matematikusként, ragaszkodnék a tényekhez. Ezek a következők:

Lukács György akadémikus, az 1971. június 30-án kelt végrendeletében úgy rendelkezett, hogy „Könyvtáramat a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének hagyományozom azzal, hogy az Intézet önálló gyűjteményként külön kezelje”, továbbá „A kézirataimat a Magyar Tudományos Akadémiának hagyományozom megőrzés végett”.

Az Akadémia meg kíván felelni a végrendeletnek, ezért a teljes Lukács-könyvtárat a Filozófiai Intézet kezelésébe adja, ahol az elkülönítve, de méltó és az olvasók számára elérhető módon kerül megőrzésre. A kéziratokat pedig – közel négy évtized mulasztását helyrehozva – katalogizálja, digitalizálja, szükség esetén restaurálja, majd ugyancsak átadja a Filozófiai Intézetnek. Az Akadémia azt is vállalja, hogy nem csak az eredeti Lukács-hagyatékot őrzi meg, hanem az Archívummal kapcsolatosan azóta keletkezett valamennyi kiadványt, könyvet, kéz-

iratot is, megőrizve az Archívum teljességét, egységét és jobban biztosítva a szakmai szabályoknak megfelelő, teljes körű kutathatóságát.

Az Akadémia nem tart fenn *emlékhelyeket*, így nincs emlékhelye például Szentágothai Jánosnak, Erdős Pálnak vagy Szent-Györgyi Albertnek sem. Ugyanakkor felajánljuk, hogy ha a Lukács Alapítvány vagy más szervezet emlékhelyként vagy kiállításként fenn kívánja tartani Lukács György Belgrád rakparti, önkormányzati tulajdonban lévő, az Akadémia által bérelt lakását, úgy ahhoz minden jogi és technikai segítséget megadunk.

A közelmúltban ez ügyben számos levelet, kérést, kérdést, üzenetet kaptam. Ezek közül csak egyet említenék meg: mintegy 8000 aláírással érkezett elektronikus levélben azt kérték, hogy „ne zárjuk be a Lukács Archívumot”. A fentiek alapján kérem a levélírókat, hogy 8001-iknek engem is soroljanak az aláírók közé.

A második, a sajtóban szintén nagy nyilvánosságot kapott ügy, *Hóman Bálint* kizárásának, illetve akadémiai rehabilitációjának kérdése. A közelmúltban Varga István orosházi ügyvéd pert indított az Akadémia ellen, aki a történész 1945 évi kizárásának jogszerűségét vitatja. Úgy gondolom, hogy a többségükben konzervatív tudósok döntése – akik a Horthy-rendszer évtizedeiben lettek akadémikusok – nem említhető egy lapon azokkal a kizárásokkal, amelyek a kommunista hatalomátvétel után, 1949-ben történtek. Fontos szempont az is, hogy a kizárásra majdnem egy évvel az 1946-os népbírósági ítélet meghozatala előtt került sor, így annak az ítéletnek nemrégiben történt hatályon kívül helyezése nincs összefüggésben a kizárással. Nem látok okot arra, hogy Hóman kortársainak döntését megkérdőjelezzem. A bíróság természetesen dönthet úgy, hogy 71 éve formai hiba történt (bár jogászaink szerint nem történt ilyen hiba). Személyes véleményem, hogy Hóman Bálint kiváló tudós volt, azonban politikusként, tudománypolitikusként vállalhatatlan, erkölcsileg elfogadhatatlan eszméket képviselt.

Forrás: <http://mta.hu/kozgyules2016/lovasz-laszlo-elnokibeszamolo-2016-106425>

*

Az elmélet regénye: a Lukács Archívum szétszerelése, 2016. május 5.

„Boldog kor, melyben a csillagos ég a térképe a járható és bejárható utaknak, s útjait a csillagok fénye világítja meg.” Így kezdődik Lukács György éppen száz évvel ezelőtt megjelent műve, *A regény elmélete*. Erről a műről és százéves világkarrierjéről (ha tetszik: hatástörténetéről) is szólhatna ez az szöveg, egyrészt megemlékezve a jubileumról, másrészt, kicsit restelkedve, követni némiképp a jelenkori francia

filozófiai kultúrát, amely ugyanis külön ennek a Lukács-műnek szentelt folyóiratszámában (*Romanesques. Revue du Centre d'études du roman et du romanesque*) emlékezett meg *A regény elméletéről*. Úgy gondolják ugyanis, hogy Lukács 1916-ban megjelent műve korszakos jelentőségű a modern nyugati filozófiában és esztétikában.

Ez az eredetileg megemlékezőnek szánt esszé azonban bizony kényszerű „magyaros” fordulatot vett: kicsorbult ugyanis – mind tárgyát, mind hangnemét tekintve. Történt ugyanis, hogy a Magyar Tudományos Akadémia vezetősége úgy döntött, „szétszereli” az 1972-ben, Lukács halála után alapított Belgrád rakparti Archívumot (a továbbiakban: LAK). Beszéljünk egyenesen a szétszerelés (melyről alant hosszabban szólok) voltaképpen *bezárást* jelent. Az MTA tervei szerint Lukács könyvei a Q3-nak nevezett humántudományi központba kerülnek; kéziratai, levelezése, a szekunder irodalom és dokumentáció stb. pedig először az MTA Könyvtárának Kézirattárába, majd az ottani szakszerű feldolgozás és digitalizálás után (ami éveket is igénybe vehet) állítólag követnék hagyatéki testvérüket, Lukács könyvtárát, és bekerülnének a Q3-ba. Ezzel pediglen – úgy mond – együtt maradna, ami összetartozik, új helyen, légkondicionált körülmények között.

Hol itt a Lukács Archívum szétszerelése vagy bezárása? No pláne, hogy az MTA elnöke még a segítségét is felajánlotta azoknak, akik (hazai és külföldi magánszemélyek, létrehozandó alapítványok?) emlékhelyet akarnak csinálni a tartalmától megfosztott Lukács-lakásból. Ha megveszik az önkormányzati lakást, a tudós testület technikailag, jogilag ugyanis segédkezne ebben. Persze ezt az emlékhelyet már nem az MTA tartaná fenn és működtetné, hiszen elnöke megfogalmazásában „az Akadémia nem tart fenn tudósai számára emlékhelyeket”. Eközben a felszín alatti bezárásról hallgat a mély. Most akkor hogy is van ez? Megőrzés vagy bezárás? Korszerűsítés vagy megszüntetés? Lovász László az Akadémia közgyűlésén, 2016. május 2-án idézte Lukács végrendeletét: „Könyvtáramat a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének hagyományozom azzal, hogy az Intézet önálló gyűjteményként kezelje.” Továbbá: „A kézirataimat a Magyar Tudományos Akadémiának hagyományozom megőrzés végett.” S miután a Filozófiai Intézet jövőre a Q3-ba fog költözni, az MTA elnöke úgy „érvelt”, akkor felel meg Lukács intencióinak, ha a Belgrád rakparti lakásban működő, eredeti helyén lévő könyveket elszállíttatja a Filozófiai Intézet új helyére. Csakhogy: a Filozófiai Intézet eddig is létezett (mostanáig éppen a Várban), ám senkinek nem jutott eszébe Lukács hagyatéki könyvtárát s a halála után megjelent Lukács-műveket és a hozzájuk kapcsolódó hatalmas szekunder irodalmat tartalmazó „posztumusz” könyvtárát odaszállítani. S noha jogilag valóban a Filozófiai Intézet tulajdonát képezték, kiválóan hozzáférhetőek voltak a kutatók számára az elmúlt négy évtized során a Lukács egykori lakásában

működő LAK-ban. Annál is inkább, mert a kutatás számára együtt kell legyenek a kéziratok, a nyomtatott kiadások, a levelek, Lukács jegyzetei, a hang- és filmfelvételek, valamint a recepció. A kéziratok és a levelek elvitele, illetve digitalizálása (ami helyes és szükséges) egyébként abszolúte nem igényli a LAK felszámolását: akár dobozonként el lehet vinni őket a Könyvtár Kézirattárába digitalizálni és feldolgozni, ami persze jóval komolyabb munkát igényel, mint csupán beszkenyelni őket.

Azon kívül, hogy két példányban biztonsági mikrofilmfelvétel készült róluk, az Archívum több mint négy évtizede alatt az Akadémia sosem kezdeményezte vagy támogatta a kéziratos Lukács-hagyaték modern feldolgozását. Akkor sem, amikor a LAK szervezetileg a Filozófiai Intézethez, akkor sem, amikor az MTA központi könyvtárához tartozott. Így aztán kissé furcsának hat a hiányokat a LAK elmúlt négy évtizedén számon kérni, mint az az elmúlt években vádként többször is elhangzott. Ami mégis történt ez ügyben, az az ott dolgozók s néhány külső támogató és nyertes pályázat érdeme: van például – részben már digitálisan hozzáférhető – katalógus a kéziratokról és a könyvekről, folyóiratokról, kétségtelenül nem elég korszerű formában. A korai levelezés nagy része nyomtatva és több nyelven is megjelent, az 1945 utániból pedig egy bő digitális válogatás férhető hozzá.

Az Akadémia mindezek helyett, nyilván az örökösök tulajdonát képező bútorokra apellálva emlékhelyet javasol azon valakiknek, akik számára Lukács György emlékezete fontos. Csakhogy: magam, aki több mint két évtizedig dolgoztam a LAK-ban, még soha senkitől nem hallottam (beleértve a most tiltakozó mintegy tízezer embert), hogy ide elsősorban emlékhelyet kellene szervezni. A LAK évtizedeken keresztül – természetesen gondosan megőrizve a filozófus vizuálisan emlékezetes dolgozószobájának múzeumjellegét is – mindenekelött kutatásokkal, textológiával, Lukács műveinek (részben újra-) kiadásával, a modern filozófia más klasszikusainak publikálásával, szakmai tanácskozások szervezésével foglalkozott, valamint ellátott több száz, a világ minden tájáról folyamatosan idelátogató tudóst, kutatót, egyetemi hallgatót és civil érdeklődőt szakmai tanácsokkal vagy éppen könyvtári és kéziratári anyagokkal. Fénykorában a LAK tíz-tizenkét filozófusnak, esztétának és irodalmárnak adott munkát; a LAK munkatársai több mint száz könyvet adtak ki, gondoztak, szerkesztettek stb.

Mindezekre úgy reagálni, hogy ez a négy évtized ellentmond Lukács végakarátának, és az Akadémia kvázi csak most teljesíti be azt, úgy gondolom, nem több merő cinizmusnál. És ha már ennél az elkedvetlenítő minősítésnél tartunk: az MTA elnöke április 20-i sajtótájékoztatóján azt is mondotta, hogy komolytalan annak a nyolcezer embernek a petíciója, akik éppen nála tiltakoztak a LAK bezárása ellen. Majd hozzátette és most a közgyűlésen is megerősítette, hogy „8001-iknek engem is soroljanak az aláírók közé”. Vagyis hogy egyfelől dehogyis zárnak ők

be semmit, ellenkezőleg, másfelől ő maga is tiltakozna akkor, ha valaki ilyet akarna tenni. Lovász László ezzel megsértett – nem 8000, hanem – több mint tízezer embert (valójában két petícióról van szó, rengeteg külföldi és magyar filozófusról és más értelmiségiekről), akik az elmúlt hónapok sajtóhíreiből úgy interpretálták a helyzetet, hogy az Akadémia nem egyben akarja tartani az akadémikus Lukács hagyatékát, hanem szét akarja szerelni. Ennyi aggódó ember kompetenciáját aligha illendő ily módon kifigurázni és lesöpörni az asztalról.

De hát végül is: miért kell hozzányúlni a Belgrád rakparti lakásban működő LAK-hoz? Miért kell hol a magas lakbérre, hol a tűzvesélyességre, hol a légkondicionálás hiányára, hol a digitális kor parancsára hivatkozva szétszerelni azt, ami a maga helyén több mint négy évtizede – bizonyára nem hibátlanul – kutatóhelyként funkcionál? A bezárásra vonatkozó érvek azért ilyen súlytalanok, mert nem őszinték: az Akadémia igazából sosem tudott mit kezdeni a Lukács-hagyatékkal és magával Lukáccsal sem, aki életének 1918 utáni szakaszában marxista volt s maradt. Hol ide, hol oda helyezte szervezetiileg az Archívumot, megszüntetni mind ez idáig nem akarta, de fejleszteni sem. Sőt hat évvel ezelőtt, a filozófusok ellen indított rágalomhadjárat farvizén frontális támadást intézett a LAK ellen: az itt dolgozó kutatókat könyvtárosként az MTA Könyvtárába helyezte át, amivel az Archívumban meg is szüntette a kutatómunkát. Majd ugyan már Lovász László elnöksége időszakában a kutatók egy része visszakapta eredeti jogosítványát, ám nem a LAK-ban, ergo tudományos kutatómunka az Archívumban azóta sem folyhat.

Most pedig maga a maradék intézmény is szétszerelés előtt áll. (Nem részletezném azt a problémát, hogy minden jel szerint az új helyen egyszerűen nincs is elég ún. térbeli kapacitás a több mint 8000 könyv, plusz folyóirat, plusz kéziratok, levelek, dokumentumok stb. együttes elhelyezésére.) Az alapkérdés az: miért nem fogadja el az MTA, hogy Lukács György (Bartók Béla mellett) huszadik századi nemzeti kultúránk vitathatatlanul világhírű alakja, következőképp teljesen felesleges, sőt romboló jellegű a lakásában négy évtizede működő Archívumot részeiben (esetleg majd egészben) kitenlepitni, „áthelyezni” a Soroksári útra, magyarul megszüntetni. Minden modernizáció végrehajtható ebben a lakásban! Hacsak... Hacsak nem az az igazság, hogy az MTA valamiképpen – ha megszabadulni talán nem is akar tőle, de legalábbis – Lukács jelentőségét csökkentve próbál megfelelni annak az emlékezetpolitikai elvárásnak, amely a baloldali Lukács Györgyöt nem kívánja a magyar kultúra kiemelt szereplőjeként számon tartani.

Sajnálom, de attól tartok, ez az igazság. Minden más érv csak álságos figyelemelterelés, és azért olyan gyengék az érvek, mert őszintétlenek: el akarnak valamit takarni, csak éppen nem sikerül nekik.

Lukács Györgynek mind a filozófiáját, mind a politikai álláspontját lehet és kell elemezni és vitatni. Ennek ő maga is ösztönzője volt, miközben számos esetben lett különböző előjelű kirekesztések áldozata. Éppen tanítványai kezdték meg – még az életében – Lukács szellemi hagyatékának kritikai feldolgozását, de a kritikai diskurzus és elemzés mit sem változtat azon, hogy Lukács mind a mai napig szerte a világon az egyik legismertebb és legtöbbet kiadott huszadik századi filozófus. De filozófus és nem színész. Nem emlékhelyet kell csinálni kegytárgyaiból, hanem élő és eleven organizmusként fejleszteni és megőrizni kell a hagyatékát.

Lukács György 1915 márciusában a következőt írja Paul Ernst-nek: „Most végre hozzálátok új könyvemhez: Dosztojevszkijről. [...] A könyv azonban Dosztojevszkijnél sokkal többet tartalmaz majd: metafizikai etikám és történetfilozófiám nagy részét stb.” Mint tudjuk, ezt a könyvet Lukács nem írja meg, az előkészületeket tartalmazó, elképesztő mennyiségű jegyzetet és vázlatot – a valójában megírt *A regény elmélete* című, immár százéves művel együtt, vagyis a *Dosztojevszkij-jegyzeteket* – 2009-ben a Gond-Cura Alapítvány éppen a LAK kutatóinak munkája révén adta ki magyarul.

Sok évtizeddel a mű születése után a szintén világhírű Paul de Man ezt írta *A regény elméletéről* szóló tanulmányában: „*A regény elméletének* rövid kritikai elemzésén keresztül néhány alapvető különbséget remélek kimutatni aközött, ami máig érvényesnek tűnik, és ami problematikussá vált ebben a nagyon koncentrált és nagyon bonyolult esszében.” Mi sem akarunk mást: saját eredeti, jól funkcionáló közegében lehessen tovább kutatható és vitatható ez a száz éve született remekmű és Lukács sok más műve. Ehhez azonban sehova nem szükséges elköltöztetni hagyatéka semmilyen egységét, hanem ott helyben van vele teendője a tudománynak és a kultúrának. Ha már nekünk, magyaroknak nem lett megünneplendő évszám e könyv századik születésnapja (ezt meghagytuk másoknak), akkor legalább ne hagyjuk, hogy szerzőjének Archívuma úgy legyen összeszerelve, hogy a tatarozás alatt valójában dűl a szétszerelés.

Budapest, 2016. május 5.

Agárdi Péter
irodalomtörténész, a Lukács György Alapítvány kuratóriumának elnöke

*

Az MTA közgyűlése megünnepelte A regény elmélete megjelenésének 100. évfordulóját.

Kommentár az akadémiai közgyűlésen tartott elnöki beszámoló öt bekezdéséhez

(rendezői változat), 2016. május 5.

Nem tudom, nem is különösebben érdekel, mi egyebet tett vagy nem tett életében Daniel Patrick Moynihan szenátor, mindenesetre hátrahagyott egy pompás mondatot, s ezzel már nem élt hiába; így szól: *mindenkinek joga van saját véleményhez, de nincs joga saját tényekhez.* A szenátor úr igazán takaros szentenciáját azért idéztem, mert hisz az MTA elnöke, Lovász László maga talált oda nyilatkozni, nem is akárhol, az akadémiai közgyűlés előtt szóba hozva a Lukács-archívum ügyét, hogy e tárgyban „sok alaptalan megnyilvánulással” találkozott a sajtóban és hozzá intézett levelekben, ő maga azonban „racionális matematikusként szeret[ne] ragaszkodni a tényekhez”.

A tények pedig – így az akadémia elnöke – a következők: „Lukács György akadémikus 1971. június 30-án kelt végrendeletében úgy rendelkezett, hogy »Könyvtáramat a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének hagyományozom azzal, hogy az Intézet önálló gyűjteményként külön kezelje«, továbbá »A kézirataimat a magyar Tudományos Akadémiának hagyományozom megőrzés végett«. (<http://mta.hu/kozgyules2016/lovasz-laszlo-elnoki-beszamolo-2016-106425>, a mondatot javítottam – MM.)

Ha evvel a tények leltárának végére értünk volna, rendben is volna a dolog, de persze csak ennyiből (45 évvel később) úgyszólván semmi nem következik arra nézvést, mit is művelt, művel és fog művelni a magas akadémia Lukács hagyatékával, arra nézvést meg végképp nem, mit is művelt, művel és fog művelni a végrendeletben talán érthető módon nem említett, mert csak utóbb és egyébként az MTA kebelében létrehozott Lukács-archívummal. Mondanám, olyan tények, amelyeket főlegesen volt fölemlíteni. De persze tovább is van. „Az akadémia meg kíván felelni a végrendeletnek...” – így folytatódik az elnöki beszély, ami egyrészt – és ezt sietek leszögezni – igazán rendes dolog az MTA-tól, kívánhatna papírhajókat hajtogatni is Lukács kézíratainak lapjaiból; másrészt azonban nem mulaszthatom el megemlíteni (és ez a hír föltehetőleg megörvendezteti az akadémiát): az akadémiának voltaképp nem most kell belefognia abba, hogy megfelelni kívánjon a végrendeletnek, merthogy már megtette rég – ezért is jött létre a Lukács-archívum. De jöjjön a folytatás: „ezért a könyvtárat a Filozófiai Intézet kezelésébe adja...” Mármost a Lukács-archívum – a kívülálló számára: az a valaha tudományos kutatóhely, amely Lukács hajdani lakásában működik, ahol Lukács könyvei eredeti helyükön állnak, kézíratai páncélszekrényben – kezdetben vagy két évtizedig, aztán 2006-tól megint a Filozófiai Intézethez tartozott, oda tartozott mindad-

dig, amíg 2012-ben nem más, mint az akadémia az akadémiai könyvtár alá nem rendelte (nem mellesleg mintegy a filozófiai intézet egy túrhetetlenül botrányos, ám az MTA által lelkesen támogatott intézeti igazgatói periódusának megkoronázásaként), egyes-egyedül azért, hogy kisöpörhesse az archívumból annak (maradék) tudományos munkatársait (hivatkozással arra, hogy az akadémiai könyvtárban tudományos munka márpedig nem folyik – ennek az orbitális ostobaságnak a kommentálásától most nagyvonalúan eltekintek).

Ha az olvasónak kezdene az a benyomása támadni, hogy a Lukács-archívum ügyében, meglehetősen, vannak olyan figyelemre méltó további tények is, amelyekhez a magyar tudományos akadémia elnöke qua racionális gondolkodású matematikus mintha nem ragaszkodnék oly igen, akkor, úgy tűnik, nem oktanulul kezd ez a benyomása támadni. De nézzük tovább.

„A kéziratokat pedig – közel négy évtized mulasztását helyrehozva – katalogizálja, digitalizálja, szükség esetén restaurálja, majd ugyancsak átadja a Filozófiai Intézetnek.” Hadd hagyjam kommentálatlanul, ami a mondatban nem is nagyon álcázott rágalom: az archívum anyaga természetesen már 1972-ben katalógusba, levéltári leltárba vétegett, ennek a hiányát fölhánytorgatni egyszerűen tájékoztatanságra vall, meg némi rosszakaratú hányavetiségre. De azért a mondat akaratlanul utal tényekre is, érdemes kihámozni őket. Való igaz tudniillik, hogy majd minden, amihez az írógépnél haladottabb technika kell (Lukács-írások elérhetővé tétele a neten, kívülről hozzáférhető regiszterek stb.), meglehetősen gyermeki állapotban leledzik az archívumban, amihez azonban hozzátartozik, hogy levéltári-könyvtári szempontból a Lukács-archívum mindig is az MTA Könyvtárának felügyelete alá tartozott, ellenben nagyjából minden olyasmihhez, ami valamelyest korszerű könyvtári-archívumi technikát igényelt volna, az eszközöket adakozásokból volt kénytelen összeszedni, az első másológéptől kezdve az internetes publikáció lehetőségéig. Ha az elnöki szemrehányást („negyven év mulasztása”) a szívére véve valaki a magas akadémiai vezetésből netán szeppekut akarna elkövetni, nem fogom lebeszélni róla; de ha a nyegle közbeszúrás a koszt volt munkatársaimra szeretné rákenni, az kívívna fejcsoválásomat.

Az olvasó, ha egyáltalában eljutott idáig, fölteszem, végképp nem érti a dolgot: az elnöki beszámoló mintha csupa olyasmit ígérne fényes jövőként, ami megtörtént, vagy amit az akadémiának rég kutya kötelessége lett volna megtennie, fölteszem, az akadémiai közgyűlés beavatatlan közönsége is kikerekedett szemmel hallgatta a csupa jó hírt – tudniillik az elnöki beszámolónak csupán az ötödik (utolsó) bekezdésében bukkan föl, ott is idézetként, olyasmiként, amit csak tájékozatlanok mondhatnak, hogy tulajdonképpen a *Lukács-archívum bezárásáról* van szó. Annak az intézménynek a bezárásáról, amely, mondtam már, Lukács hajdani lakásában működik, illetve inkább csak

működött, ahol Lukács könyvei eredeti helyükön állnak, ahol kéziratait, köztük olyan kéziratokat is, amelyekről Lukács nem végrendelkezett, minthogy nem tudott róla, hogy fönmaradtak, páncélszekrény őrzi, és amely tudományos kutatóhely volt, vagyis ahová kutatók jöttek kutatni, és ahol Lukács-szövegeket rekonstruáltak, Lukács-köteteket szerkesztettek, könyveket, tanulmányokat írtak, fogadták és kiszolgálták azokat, akik az archívumba jöttek stb., stb., azok a munkatársak, akikkel a magas akadémia iparkodott kályhát pucolni. Annak a Lukács-archívumnak a bezárásáról, amelynek támogatásával / szerkesztésében több könyv jelent meg Lukács-tanítványoktól, Lukácssal valamiképp asszociálható magyar filozófusoktól vagy épp nem magyaroktól, mint az akadémia védnöksége alatt egyáltalán. A Lukács-archívum bezárásáról van szó, most épp azzal az indokkal, hogy „az akadémia nem tart fenn emlékhelyeket, így nincs emlékhelye például Szentágothai Jánosnak, Erdős Pálnak vagy Szent-Györgyi Albertnek sem” (a mondatot javítottam – MM). Hadd tekintsek most el attól, hogy ebben a mondatban is van legalább két kapitális melléfogás (bocsánat: *három*), és hadd tekintsek el attól is, hogy ez csak a legutolsó a jól hangzó, de igazából szubsztanciátlan indoklásokból (volt már, hogy túl drága az archívum bére, aztán hogy mégsem, hanem nincs légkondicionálás... blabla), a dolog lényege, hogy a fene se kérte rá az akadémia, tartana fenn *emlékhelyet* Lukácsnak; azt kérte, aki kérte, hogy az akadémia *hagyja békén* a Lukács-archívumot, azt a valmit, ami Lukács hajdani lakásában működik, ahol Lukács könyvei eredeti helyükön állnak, ahol ... (stb.).

Amely kérésekről (voltaképp tiltakozásokról) az elnöki beszámoló is megemlékezik: „A közelmúltban ez ügyben számos levelet, kérést, kérdést, üzenetet kaptam. Ezek közül csak egyet említenék meg: [egy] mintegy 8000 aláírással érkezett elektronikus levélben azt kérték, hogy »ne zárjuk be a Lukács Archívumot«. Amiről nem emlékezik meg, illetve ami fölött elsiklani próbál – mondtam, vannak tények, amelyek valahogy sehogy sem érdekesültek arra, hogy az MTA elnökének is saját tényei legyenek –, az az, hogy túl azon a nyolcezeren, akik egyébként több mint tízezeren vannak (már megint, a tények), és akiknek a tiltakozását én komolyabban venném, ha az akadémia elnöke volnék, kifejezetten „a szakma” is tiltakozott az akadémiai tervek ellen: tiltakozott a Lukács-kutatók egy dús csokra (azért, mert közülük sokan Dél-Amerikában élnek, azért ők tudósok – ez valahogy mintha nem képzett volna meg az akadémia elnöke előtt...), tiltakozott a Nemzetközi Lukács-társaság, persze, de a Nemzetközi Marcuse-társaság is, ami talán nem *persze* annyira (ha meggondolom, de), a brazil Lukács-intézet, az ICOM, pár német újság meg (egy sokadik íven) jó néhány német társadalomtudós meg filozófus, tiltakozott továbbá *annak az akadémianak a filozófiai bizottsága*, amelynek a szóban forgó elnök történetesen az elnöke, továbbá az ún. II. Osztály, azaz egy kalapra való akadémikus, *ugyanerről az akadémiairól...*

Amit ha tekintetbe vesz az ember, tán legalábbis érdekesnek találja, ahogy a magas akadémia és a magas akadémia nevében annak elnöke elintézhetni véli mind a tiltakozásokat azzal, hogy „A fentiek [a már idézett semmitmondás – MM] alapján kérem a levélírókat, hogy 8001.-nek engem is soroljanak az aláírók közé”.

Hát nem. Az a hely Diomidis Sdoukosé.

P.S. Nem kommentáltam a kérdéses bekezdések minden mondatát, bár a kritikát azok is megszolgálták, csak épp az ember maga is ráun az értetlen barátoknak és értő nem annyira barátoknak előadott magyarázatokra meg cáfolatokra. Azt azonban mégsem állom meg, hogy egy apró részletre föl ne hívjam a figyelmet: az elnöki beszámoló, ahogy más akadémiai dokumentumok is, a Lukács Archívumra váró mennyei gyönyörökről beszél, így, nagy kezdőbetűkkel, holott ami a vágóhídra utazik, azok a könyvek, esetleg majd a kéziratok és talán valami az archívumban összegyűlt dokumentációból. Nem az *Archívum*. Kis nyelvi trükk. Porhintés. De a porhintésnek, kénytelen vagyok konstatálni, részese voltaképp ez az írás is – bármilyen gúnyosra sikeredett, mégiscsak (hogyan lehetne cáfolatot írni másképp?!) az akadémiai elnök szavait kommentálja. Mintha számítanának. Mintha nem arról volna szó, hogy az akadémia rettenetesen szeretne megszabadulni attól, hogy bármiféleképp is asszociálható legyen Lukácssal vagy a Lukácskutatással, és régóta szeretne: jó pár a maga idején érthetetlen gesztus tanúskodik róla, hogy az akadémiának az archívum hosszú évek óta valamiképp irgalmatlanul a terhére van (a részleteket hadd hagyjam el). És mintha nem arról volna szó (mintha szó sem volna arról), hogy az akadémia hő óhaját, hogy eleget tegyen Lukács végrendeletének, körüllegi a gyanú, „a szó Jákób szava, de a kezek Ézsau kezei” (1Móz, 27.22). Hogy most az akadémia elszánta magát az archívum fölszámolására, mindenestre elgondolkodtató. Az MTA egygel korábbi elnöke sem volt odaadó híve Lukácsnak, a hírek szerint épp ellenkezőleg, de dacára annak, hogy igazán nem riadt vissza a nagyszabású ingatlangazdálkodási és gleichschaltolási intézkedésektől, valamiért nem akarta, hogy az ő nevéhez tapadjon még a Lukács-archívum fölszámolásának dicsősége is. Hogy ez most másképp alakul, az, álljon bármifajta politikai ukáz vagy finanszírozási alku a szilárd eltökéltség mögött, elkezdhet aggasztani mindenkit, aki az akadémia valamelyik intézetében nem turkológus vagy középkorász. De tulajdonképp jobb, ha aggódni kezdenek a turkológusok és középkorászok is.

Mesterházi Miklós